

Individuell plan: det individuelle og det ikke-individuelle

Halvor Hanisch
OUS / HiOA

Brukeren i sentrum

- Helsedirektoratets veileder understreker at IP «legger til rette for at tjenesteapparatet setter tjenestemottakeren i sentrum»
- Ettersom svært få mener at policy skal legge aktivt til rette for å *ikke* sette mottaker i sentrum, er de fleste være opptatt av hva som ligger i dette.
- Å «styrke» barn og unges «innflytelse over sin situasjon» kan bety mange forskjellige ting

De tre aksene

- IP går, som instrument, ut over en «klassisk» intervensjonsmodell.
- Det er likevel riktig å si at den har tre nokså «tradisjonelle» hovedakser: situasjonen, tjenestene («habiliteringsinnsatsen») og målene.
- Det er ikke gitt at IP påvirker arbeidet på samme måte langs de tre aksene

Metode: Dialog

- Veilederen gir en rekke argumenter for økt medvirkning, og antyder flere grep. De aller fleste av disse grepene er kommunikative:
- Mottakerne skal bli «lyttet til, møtt med respekt, tillit og oppmuntring».
- Tjenesteyternes situasjonsforståelse skal forbedres ved å «lytte til personens egen beskrivelse av situasjonen».

Dialog om situasjonen

- For kartlegging egner IP-metodikken seg godt.
- Det er gode muligheter for konsensus.
- Med unntak for noen grupper – særlig de hvor spenningen mellom subjektiv og intersubjektiv helseerfaring på spissen – er det små sjanser for at helsefaglig kunnskap om situasjonen og barna og ungdommenes egen kunnskap skal komme i konflikt.

Dialog om ressurser og tjenester

- Ressurser og tjenester egner seg nesten like godt for denne type «deling», med to unntak:
- Det kan være vanskelig for tjenesteytere å se *ressurser*, det er langt mindre tydelig og følbart enn *situasjoner*.
- Tilsvarende kan det være vanskelig for mottakere å innvirke på konkret tjenestesamordning, ettersom disse alltid henger sammen med langt større samordnings- og prioriteringsprosesser de ikke har tilgang til.

Dialog og mål

- Veilederen understreker – med rette – at målene ikke nødvendigvis kommer inn i IP-prosessen «utenfra»:
- «Det vanligste er at målene vokser fram underveis i planleggingsprosessen»
- Dette til forskjell fra bl.a. mottakers beskrivelse av situasjonen, som veilederen antar at foreligger, klar til å bli «lyttet til».

Dialog, mål og konsensus

- På den ene siden er altså målfastsettelse det som aller mest tilhører *prosessen*.
- Hvis man ser på prosessdeltakerne (tjenestyyterne, tjenestemottaker og pårørende) som en gruppe, så er det altså den aksens som er aller mest *vår*.
- Samtidig er mål utvilsomt også den mest personlige aksens, altså den som i størst grad er barnas og ungdommenes *egen*.

Helhetlig habilitering

- Det har i de senere årene vært et viktig premiss at offentlig tjenesteyting i habiliterings- og rehabiliteringsfeltet skal være *helhetlig*.
- Forskriften om individuell plan presiserer at den allere viktigste hensikten er «å bidra til at tjenestemottakeren får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud»
- Dette målet er like sentralt for habiliteringsfeltet som målet om brukermedvirkning, og reiser også noen av de samme utfordringene.

Helhetlige mottakere?

- I ungdommers liv kan dette forstås som to påstander:
- Ungdommers mål – det man vil – henger sammen.
- Ungdom er interessert i (*vil*) det man har interesse av (*burde ville*).
- I enkeltmenneskers liv er disse påstandene plagsomt ofte helt misvisende.

Er mål forenlige?

- Anvendt på ungdommers liv forutsetter «helhetsfokuset» to påstander:
- Ungdommers mål – det man vil – henger sammen.
- Ungdom er interessert i (*vil*) det man har interesse av (*burde ville*).
- I enkeltmenneskers liv er disse påstandene plagsomt ofte helt feil.

Er «manglende individualitet» et problem?

- Vi har sett at fokuset på kommunikasjon trekker i retning av fornuft og samstemmighet med tjenesteapparatet (ekstern konsensus).
- Tilsvarene trekker fokuset på helhetlighet også i retning av fornuft, særlig da i retning av at man skal *være* «samordnet og målrettet» (intern konsensus).
- Det er fristende å se på dette som et problem.

«Manglende individualitet»: ikke (bare) et problem

- Vi har sett at IP-prosessen gjør det vanskelig, eller i det minste vanskeligere enn «IP-språket» kan gi inntrykk av, å rette habilitering mot mål som enten er ufornuftige (i andres øyne) eller selvmotsigende.
- Det skal vi være glade for.
- Offentlige tjenesteyting skal være lyttende og dynamisk, men den er også underordnet andre krav (både prinsippielt og praktisk).

Hva kan vi lære av «friksjonspunktene»?

- Vanskeligheter i prosessen kan ikke reduseres til manglende kommunikasjon: Uenigheter og konflikter kan være genuine.
- På den ene siden må IP-prosessen rettes mot mål fordi de er mottakers mål, selv om de ikke er forståtte (eller for den del forståelige).
- På den annen side kan det være helt forsvarlig, og nødvendig, å se bort fra ønsker som mottaker ytrer i planprosessen.